

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

УДК 332.012.324

МІРОШНИК Андрій Миколайович

**НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ
КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.02.03 -
організація управління, планування
і регулювання економікою

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Науково-дослідному економічному інституті (НДЕІ) Міністерства економіки України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Бондар Інтерна Касянівна
НДЕІ Міністерства економіки України,
завідувач відділом соціальної політики

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Денисенко Микола Павлович
Київський національний університет
технологій та дизайну, професор
кафедри економіки, обліку та аудиту

кандидат економічних наук
Самофалов Петро Петрович
Науково-дослідний фінансовий інститут
при Міністерстві фінансів
України, завідувач відділом фінансових
ринків і послуг

Провідна установа

**Інститут економіки промисловості
НАН України** (м. Донецьк),
відділ проблем управління
виробництвом

Захист відбудеться 25 січня 2007 року о 16 год. на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 26.801.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук НДЕІ Міністерства економіки України за адресою: 01103, Київ-103, бульвар Дружби народів, 28, 5-й поверх, Зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці НДЕІ Міністерства економіки України за адресою: 01103, Київ-103, бульвар Дружби народів, 28, 1-й поверх.

Автореферат розісланий 23 грудня 2006р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук

О.Ю. Рудченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Корпоративний сектор є важливим структурним елементом національної економіки, а ефективність його діяльності має значний вплив на загальний стан економіки України в цілому. Трансформаційні процеси в економіці України сприяли формуванню корпоративного сектору, зокрема створено і функціонує понад 34 тис. акціонерних товариств з кількістю власників акцій понад 17,5 млн. осіб.

Оцінка процесів становлення та розвитку корпоративного сектору свідчить про їх складність та багатоаспектність. Тому необхідно здійснювати вдосконалення організаційного механізму розвитку і управління корпоративного сектору в державі, що є не тільки актуальним, а й досить складним.

Свій внесок в розробку актуальних наукових проблем з теорії і практики становлення корпоративної форми господарювання в Україні внесли такі вітчизняні вчені, як: О. Білорус, В. Беседін, І. Бондар, М. Долішний, В. Геєць, М. Денисенко, І. Жадан, О. Кібенко, С. Ледомська, О. Мендрул, О. Пасхавер, Г. Назарова, О. Рудченко, П. Самофалов, В. Скудар, М. Чечетов, М. Чумаченко, М. Якубовський та ін.

Разом з тим, вимагають розробки нові положення щодо механізмів управління корпоративними правами, а саме: механізми з вдосконалення управління в сфері інвестування, забезпечення балансу інтересів учасників корпоративних відносин та вдосконалення державної дивідендної політики. Тому системні, ґрунтовні наукові дослідження, що пов'язані з оцінкою фактичного стану товариств, аналізом реальних закономірностей і тенденцій процесів перерозподілу власності, спрямованих на пошук та вдосконалення методів і механізмів регулювання корпоративного сектору, захисту прав власників-інвесторів, забезпечення ефективного корпоративного управління, є актуальними як в теоретичному, так і в практичному аспектах. З розвитком ринкових відносин механізм державного регулювання діяльності корпоративних утворень потребує постійного удосконалення та інноваційного підходу. Спираючись на результати досліджень сучасного стану корпоративного управління, його інституціонального забезпечення актуальним є подальше розроблення теоретичних, методичних та практичних аспектів формування інститутів інвестування на макро- та мікрорівнях, що й зумовило вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з планом науково-дослідних робіт Науково-дослідного економічного інституту (НДЕІ) Міністерства економіки України, зокрема, з темою „Науково-методичні засади державного регулювання економіки з врахуванням суспільних інтересів” (2006р., № держреєстрації 0106U009049). Особистий внесок автора - розділ „Вдосконалення механізмів управління в сфері інвестування продуктивності корпорацій”.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних положень, методичних та практичних рекомендацій щодо механізмів управління корпоративним сектором економіки України та

забезпечення його ефективного розвитку в умовах конкурентного ринкового середовища.

Для досягнення мети дослідження вирішувалися такі завдання:

- розкриття суті поняття “корпорація” та особливостей її визначення в національній економіці;
- аналіз внутрішніх корпоративних відносин;
- оцінка процесів формування корпоративного сектору на різних етапів реформування відносин власності;
- визначення принципів утворень різних типів корпоративних підприємств та оцінка їх динаміка в економіці України;
- оцінка тенденцій формування та ефективності функціонування корпорацій;
- обґрунтування методології вдосконалення інвестиційної політики в умовах корпоративного управління;
- структуризація функцій управління в умовах корпоративних відносин;
- удосконалення державного регулювання корпоративного сектору;
- розроблення пропозицій щодо удосконалення державної дивідендної політики.

Об’єктом дослідження є процес розвитку корпоративного сектору економіки України, а його *предметом* - теоретико-методологічні положення, методичні і прикладні питання управління корпоративним сектором та напрями його удосконалення.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є класичні праці вітчизняних і зарубіжних вчених з теорії корпоративного управління. Як законодавчо-нормативну базу дослідження використано закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України з питань формування і функціонування корпоративного сектору економіки, організації і регулювання господарської діяльності. Інформаційною базу складають статистичні матеріали Держкомстату, Фонду державного майна, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на системному підході до вивчення економічної ролі корпоративного сектора економіки. Для вирішення поставлених у роботі завдань використані логічно-діалектичні методи наукового пізнання, методи системного аналізу, а також спеціальні методи, зокрема логічного узагальнення, економічне моделювання, методи аналізу і синтезу (дозволив визначити структуру корпоративного сектору, удосконалити механізм управління корпоративним сектором економіки тощо), порівняльного економічного аналізу (оцінити ефективність функціонування суб’єктів господарювання різних форм власності), експертних оцінок (визначити структуру державного сектору з урахуванням державної частки), статистичні методи зіставлень та групувань, динамічних порівнянь, табличний і графічний методи, параметричний аналіз (розробити схеми, графіки та таблиці) та інші.

Наукова новизна одержаних результатів До основних наукових результатів, що становлять особистий здобуток дисертанта і виносяться на захист, належать такі:

одержано вперше:

- обґрунтовано теоретичні засади процесу становлення корпоративного управління підприємствами в умовах розвитку постприватизаційних відносин шляхом формування власників та їх об'єднання на засадах спільних інтересів, утворення акціонерних та холдингових компаній, промислово-фінансових груп;

- обґрунтовано доцільність запровадження інструменту „золотої акції” стосовно підприємств, що мають стратегічно важливе значення для економіки та безпеки країни, котра виступає гарантом захисту національних та соціально-економічних інтересів держави, дозволяє уникати поглинання зазначених підприємств іноземними інвесторами під час приватизації; забезпечує масштабне залучення інвестицій з одночасним збереженням дієвого контролю держави стосовно стратегічних питань розвитку та протидіє розмиванню державної частки корпоративних прав;

удосконалено:

- визначено особливості національної інституційної трьохрівневої моделі корпоративного управління, що включає макро-, мезо- та мікрорівень з відповідними притаманними кожному рівню регуляторними механізмами та чинниками впливу, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до регулювання розвитку корпоративного сектору;

- концептуальні питання щодо системи управління стосовно інвестиційної та дивідендної політики в державному корпоративному секторі економіки, що ґрунтується на поєднанні визначених повноважень та стимулів осіб, уповноважених управляти державними корпоративними правами, з високою їх матеріальною відповідальністю за результати управління; підвищенні вимог щодо ефективності та прибутковості фінансово-господарської діяльності товариств; врахуванні балансу інтересів суб'єктів корпоративних відносин, що сприятиме забезпеченню захисту інтересів держави у корпоративних структурах з часткою державних корпоративних прав та їх інноваційному розвитку;

- механізм державного управління в сфері інвестування корпоративного розвитку, що включає такі напрями та інструменти, як розширення практики спільного державно-комерційного фінансування інвестиційних проєктів, обґрунтування концептуальних основ та стратегії використання іноземних інвестицій (з урахуванням цілей та завдань структурної трансформації національної економіки); посилення державного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів тощо, що сприятиме активізації залучення інвестиційних ресурсів та їх ефективному використанню;

- організаційний механізм щодо формування Концепції управління державними корпоративними правами, що враховує як узгодження цілей управління ними з загальнодержавними інтересами здійснення економічної політики, моніторинг поточного стану корпоративних структур, так і аналіз законодавчо-нормативного забезпечення сфери регулювання суспільних відносин, пов'язаних з державними корпоративними правами, а також проведення інформаційного, статистичного і наукового дослідження тенденцій розвитку

корпоративного сектору та, на відміну від сучасного стану, сприятиме підвищенню ефективності його функціонування;

набуло подальшого розвитку:

- розроблено модель підтримання балансу інтересів у системі відносин “державо-корпорація-акціонер”, що ґрунтується на ідентифікації специфічних інтересів суб’єктів зазначених відносин, формуванні стійких зворотніх зв’язків для забезпечення їх узгодження, що дозволить створити сприятливі умови для динамічного розвитку як корпоративних структур, так і національної економіки в цілому;

- розроблено систему механізмів забезпечення захисту інтересів держави у корпоративному секторі, що ґрунтується на їх врегулюванні та законодавчому закріпленні як у сфері дивідендної політики, контролю за прийняттям стратегічних рішень, так і при дотриманні активної інноваційно-інвестиційної складової розвитку; дієвого управління державними корпоративними правами;

- розроблено комплекс заходів щодо підвищення управління державними корпоративними правами, що включає визначення критеріїв ефективності управління ними, законодавчого впровадження на їх основі моніторингу результатів управління; оптимізацію кількості господарських товариств з часткою держави у статутному фонді; введення реєстру корпоративних прав держави; підвищення професійного рівня та відповідальності посадових осіб та інших суб’єктів управління за результати діяльності тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність результатів дослідження полягає у розробці методологічних підходів, методичних та практичних рекомендацій щодо створення і запровадження механізмів, зокрема внутрішньо корпоративного управління підприємствами, що мають різні рівні корпоратизації, та здійснення політики державного регулювання діяльності корпорацій.

Ряд наукових положень роботи використано при розробці проектів Законів України та нормативно-правових актів Міністерством економіки України (довідка № 79-24/342 від 11.10.2006 р.) та Держпідприємництвом (довідка № 9206 від 21.12.2006 р.). Матеріали дисертаційного дослідження були використані в наукових дослідженнях НДЕІ Мінекономіки України та при підготовці навчальних програм з підготовки магістрів у Інституті вищої кваліфікації Київського національного торговельно-економічного університету України (довідка №2884/27 від 21.12. 2006 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження в повному обсязі є самостійною науковою працею, у якій автором особисто розроблено наукові положення, методичні підходи та рекомендації щодо вдосконалення організаційного механізму управління корпоративним розвитком.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації оприлюднено на наукових та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: “Підприємство як соціально-економічна передумова становлення середнього класу” (Київ, 2004); “Від лідера – особистості до держави-лідера”

(Київ, 2004); “Теорія і практика розвитку корпоративного сектора економіки України в контексті цілей тисячоліття та світової глобалізації” (Київ, 2004).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено та опубліковано в 12 одноосібних роботах, в тому числі 9 - у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій складає 5,4 друкованих аркуша.

Структура та обсяг роботи. Відповідно до мети, завдань, логіки дослідження визначено структуру роботи, яка складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 128 найменувань. Основний текст дисертації викладено на 158 сторінках, містить 19 таблиць, 20 рисунків, 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У першому розділі **“Теоретичні основи формування корпоративної форми підприємництва”** проаналізовано питання розвитку корпорацій та управління ними на базі різних форм власності, механізмів інвестування, вдосконалення внутрішніх корпоративних відносин, забезпечення капіталізації та механізмів мотивації праці в корпоративних структурах.

Оцінка різних підходів щодо визначення поняття “корпорація” дозволяє зробити висновок про наявність значних розбіжностей серед наукових джерел. При цьому в одних головними ознаками визначаються об’єднання власників капіталів у рамках діючих законодавчих положень з відділенням власності від управління, а в інших наголос робиться на статус організації, що має за мету ведення соціально-корисної діяльності на підставі оформлення юридичної особи і договірних відносин.

Згідно українського законодавства термін “корпорація” визначається як договірне об’єднання, створене на основі поєднання інтересів засновників (виробничих, наукових, комерційних), яке делегує окремі повноваження фахівцям, зберігаючи в межах законодавства, статуту, своєї частки в сумісному капіталі. Але таке визначення цього економічного поняття, на наш погляд, не вичерпує всіх особливостей цієї організаційно-правової форми господарювання. Слід зосередити увагу на функціональній місії корпорації як форми кооперації праці, історичне призначення якої – забезпечити структурування економіки на засадах кооперування економічних інтересів з метою розвитку та вирішення соціальних проблем в умовах формування нового економічного укладу та забезпечення економічної безпеки.

Порівняння моделей управління корпорацій свідчить, що корпоративні відносини відрізняються сферою і формою прояву. Для визначення особливостей розвитку корпоративних форм та принципів їх діяльності в роботі наводяться приклади формування корпорацій в різних країнах.

Невизначеність у теоретико-методологічних аспектах змін власника, механізмів забезпечення системного підходу до управління принципово новою господарською формою, якою є корпорація (особливо корпорацій з вагомою часткою державної власності), а також неспівпадіння інтересів сприяє прояву

негативних наслідків, що суттєво стримує формування ефективного власника та розвиток цього сектору національної економіки.

Корпоративний розвиток з позицій управління корпоративними правами доцільно розглядати у трьох основних його суттєвих аспектах, а саме: законодавчо-регуляторних функцій держави у реалізації прав власності відносно корпоративних суб'єктів господарювання; забезпечення механізмів ефективного управління державними корпоративними правами; забезпечення інтересів власників як головних інвесторів.

В контексті наведених аспектів сутність корпоративного управління в умовах українських реалій повинна базуватися на ринкових засадах. Тому інститут управління корпораціями має розглядатися як система механізмів прямого і опосередкованого впливу держави на корпоративне підприємництво суб'єктів господарювання як державної, так і приватної форм власності.

В другому розділі роботи **“Аналіз сучасного стану розвитку корпоративного сектору економіки”** розглянуто динаміку корпоративних утворень, аналіз їх структури та ефективність діяльності корпорацій.

Процес роздержавлення та приватизації визначив зростання суб'єктів господарювання комунальної та приватної форми власності при зменшенні при цьому державної форми власності (табл. 1).

Таблиця 1

**Кількість об'єктів ЄДРПОУ за формами власності
на початок року (в методології обліку 2005р.), тис. одиниць**

Форми власності	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006 в % до 2000
Всього	775,8	834,9	889,3	935,6	981,1	1023,4	1070,7	138,0
у тому числі:								
- державна	43,3	43,1	43,4	42,5	42,9	43,2	43,2	99,8
- комунальна	61,6	63,7	65,9	70,2	74,3	77,2	79,5	129,1
- приватна	670,7	728,1	780	822,9	863,9	903,0	948,0	141,3

Джерело: складено автором за даними Статистичних щорічників України за відповідні роки.

Випереджаючими темпами збільшувалась кількість об'єктів приватної форми власності, частка якої була досить значною, але в останні роки формувала тенденцію до уповільнення змін за кількістю. Це пояснюється високою інтенсивністю цього процесу на початковому етапі здійснення державних програм приватизації та недосконалістю економічних механізмів сприяння поширенню приватної власності, обтяжливими умовами ведення підприємництва.

За даними Фонду державного майна України, станом на 1 січня 2006 року здійснювалось управління корпоративними правами держави у 1192 відкритих та закритих акціонерних товариства, 92 товариствах з обмеженою відповідальністю та 32 національних акціонерних і державних холдингових компаніях (НАК і ДХК), створених спеціальними рішеннями Президента України та Уряду України.

Аналіз галузевої структури корпорацій (за даними рейтингу „ТОП-100”) свідчить, що в 1996 році серед найдинамічніших за розвитком компаній України за доходами фігурують три підприємства коксохімічної промисловості, чотири

шахти, сім транспортних підприємств і один представник будівельної галузі “Київміськбуд”. У 2003р. структура рейтингів була вже такою: 22% - металургія і трубна промисловість, 14% - нафтогаз, 10% - електроенергетика, 9% - машино-автомобілебудування, 7% - зв'язок, 7% - транспорт, 5% - управляючі компанії і посередники, 5% - гоки, 5%- харчова, алкоголь, пиво, 4% - вугільна, 3% - табачна, 3% - коксохімічна, 1% - будівництво. Таким чином, за час, що розглядається, корпоративний сектор реформувався, і тепер в рейтинг окрім енергогенеруючих компаній входять крупні енергопоставляючі підприємства, а замість чотирьох атомних електростанцій – об'єднаний “Енергоатом”.

Це приводить до думки про тенденцію щодо інтеграційних процесів в економічному розвитку корпорацій. Наявність в рейтингу за 2003 рік крупних управляючих компаній з мільярдними оборотами, таких як “Інтерпайп”, „Індустріальний союз Донбасу” (ІСД), “Укрвуглемаш” – свідчення глибинних процесів концентрації капіталів корпорацій, які зараз склалися як промислово-фінансові утворення і з часом призведуть до створення масштабних транснаціональних корпорацій.

Аналіз ефективності корпорацій, виконаний в контексті відомих моделей корпоративного управління (зокрема, англо-американської, західно-європейської та японської) свідчить, що в економіці України не склалася чітко означена класична модель корпоративного управління.

Дослідження в сфері ефективності призвели до формування декількох основних підходів, а саме: цільового (основним інструментарієм є здатність фірми досягати поставленої мети), системного (різні частини організації і зовнішнє середовище спільно впливають на ефективність), внутрішньо організаційного (внутрішня координація, погодженість усіх процесів оптимальним способом при мінімальних витратах) і конкурентного (залежність критерію ефективності від того, чиїм інтересам цей критерій відповідає) підходів.

При виборі критеріїв оцінки ефективності економічної діяльності корпорацій доцільно враховувати цілі та інтереси різних груп економічних агентів:

- власника – фінансові результати діяльності, власний добробут;
- менеджерів та працівників (заробітна плата, соціальні програми, задоволення роботою та збереження робочого місця, імідж фірми);
- клієнтів – якість, ціна товарів і послуг, обслуговування;
- кредиторів – кредитоспроможність, ліквідність активів;
- постачальників – вигідність угод, умови платежу;
- держави - дотримання норм законів, податкової дисципліни, наповнення бюджету тощо.

Вони спрямовані на цілі, які необхідно задовольнити для ефективної діяльності підприємства: збільшення обсягів реалізації, забезпечення рентабельності діяльності; збільшення власних коштів акціонерних товариств; максимізація прибутку; мінімізація витрат; підвищення ліквідності активів; максимізація ринкової вартості фірми (капіталізація).

Якщо простежити фінансовий результат від звичайної діяльності

підприємств України з різними формами власності по роках, то можна дійти висновку, що за роки ринкової трансформації він загалом покращувався. Водночас комунальна форма власності за останні роки стала збитковою, і це вплинуло на загальний фінансовий результат. Державна форма власності є теж збитковою. І навпаки, приватна (в тому числі підприємства з іноземним капіталом) постійно нарощували капітал. Отже, можна зробити висновок, що приватна форма власності та міжнародні організації є найбільш прибутковими і процес реформування відносин власності повинен бути направлений на вдосконалення розвитку саме цих форм власності.

У третьому розділі **“Вдосконалення економічно-організаційного механізму управління корпоративним розвитком”** обґрунтовується система економічно-організаційних механізмів управління корпоративним розвитком, яка складається з регуляторних механізмів в сфері інвестування, механізмів в сфері забезпечення балансу інтересів держави і власників (рис.1).

З метою забезпечення інтересів держави в становленні ефективного корпоративного власника в роботі запропоновано організаційний механізм управління державними корпоративними правами (рис.2).

Рис.2. Організаційний механізм формування Концепції управління державними корпоративними правами

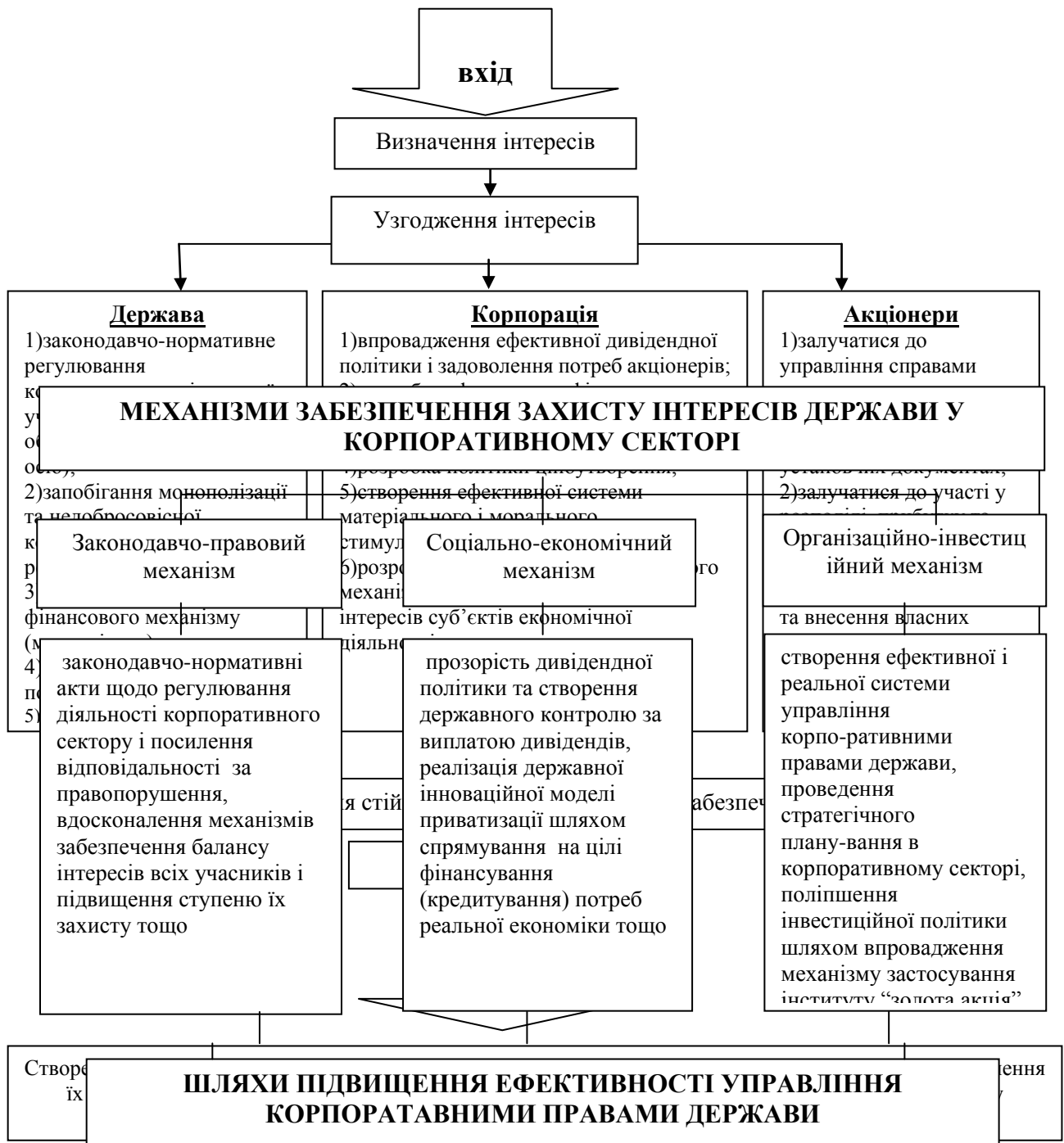
В дисертації інститут корпоративного управління розглядається як система правил і механізмів управління акціонерним товариством, норм поведінки, які структурують взаємні відносини суб'єктів корпоративного управління. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що в Україні для ефективного функціонування корпоративних відносин на різних економічних рівнях мають діяти різні моделі корпоративного управління (рис.3).

Рис. 3. Чинники, що впливають на функціонування української моделі корпоративного управління, за економічними рівнями

Суб'єкти господарювання у своїй фінансово-господарській діяльності керуються чинним законодавством, що регламентує їх діяльність визначеними обмеженнями суспільних ресурсів на рівні держави, регіональних, місцевих владних структур. Таким чином, раціональність поведінки суб'єктів господарювання спрямовуватиметься на досягнення власної мети в межах встановлених державою вимог до його діяльності. Потрібна розробка і

впровадження моделі, яка враховує баланс інтересів у системі її носіїв в реалізації бізнес-процесів. Використання такої моделі дасть змогу вирішувати проблеми даної сфери відносин та інтересів, з урахуванням більшості впливових чинників (рис.4.).

Рис.4. Модель підтримання балансу інтересів у системі держава-корпорація-акціонер

<p>Л В а ч</p> <p>визначення критеріїв ефективності управління цими правами та законодавчого впровадження на їх основі моніторингу результатів управління</p>	<p>кількості господарських товариств, у статутних фондах яких є державна частка</p>	<p>ведення обліку корпоративних прав держави, їх класифікація шляхом формування та ведення Реєстру корпоративних прав держави</p>	<p>надійного механізму захисту інтересів держави у процесі управління цими правами без обмеження законних інтересів інших суб'єктів</p>	<p>визначення повноважень та відповідальності суб'єктів управління</p>	<p>підвищення професійного рівня та відповідальності посадових осіб та інших суб'єктів управління за результатами діяльності відповідних господарських товариств</p>
---	---	---	---	--	--

вдосконалення механізму забезпечення захисту інтересів держави у корпоративному секторі (рис.5). Кожен з цих трьох механізмів має специфічні

Рис. 5. Механізми забезпечення захисту інтересів держави у корпоративному секторі

важелі та форми впливу на діяльність акціонерного товариства (АТ).

Важливість законодавчо-правового механізму пояснюється наявністю постійних правопорушень прав акціонерів, і зокрема, держави-акціонера, що спостерігаються в багатьох АТ. В Україні необхідно прийняти цілий ряд законів, а саме: “Про Кабінет Міністрів України”, “Про Фонд державного майна України” “Про акціонерні товариства” тощо. Для сприяння надходженню недержавних інвестицій у розвиток стратегічно важливих господарських товариств доцільним є запровадити законодавчо закріплений механізм збереження державної частки власності у статутному фонді товариства у разі здійснення додаткових емісій акцій.

Соціально-економічний механізм діє через корпоративну культуру та прогресивні стилі управління. Специфіка їх важелів полягає саме в соціальному

захисті всіх учасників і зацікавлених осіб корпоративних відносин.

В організаційно-інвестиційний механізм, на думку автора, необхідно запровадити такий інструмент, як “золота акція”. Він діє, насамперед, в інтересах громадської безпеки, громадського порядку, громадського здоров’я та важливих питань безпеки, пов’язаних з обороноздатністю держави. Впровадження даного інструменту дасть можливість зберегти вплив держави на підприємства, діяльність яких стосується державних та суспільних інтересів.

ВИСНОВКИ

Дисертація спрямована на розв’язання важливої економічної проблеми – вдосконалення управління корпоративним сектором національної економіки. Вона узагальнює та розвиває теоретичні та методологічні положення, містить методичні та практичні рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічних методів корпоративного управління.

Одержані результати дають змогу зробити наступні висновки.

1. Розглянувши загальні тлумачення поняття “корпорація”, сформовано визначення даної дефініції. Коли мова йде про економічний зміст цього поняття, тоді треба розглядати “корпорацію” як економічне явище, яке є носієм певних економічних відносин. В першу чергу відносин з приводу власності, які є базовою категорією економічних відносин, що визначають зміст економічної системи.

2. Особливістю формування корпоративного сектору національної економіки є його органічний зв’язок із етапами реформування відносин власності. Це не дозволило в повній мірі забезпечити конкурентоспроможність корпоративних структур і відповідно до ринкових умов сприяти залученню інвестиційних ресурсів. Корпоративні структури в процесі приватизації склалися

як недосконалі моделі відносин власників, відсутності належного впливу акціонерів на внутрішні бізнес-процеси.

3. Порівняння розвитку корпоративних форм в Україні та принципи їх діяльності в різних країнах приводять до висновку, що трансформація відносин власності та утворення корпоративних підприємств з різною часткою державної чи приватної власності в Україні відбувалась в умовах попереднього панування, так званої, народної загальнодержавної власності, недостатності необхідних наукових напрацювань, а також орієнтації на закордонний досвід.

4. Оцінка ефективності діяльності корпорацій в контексті відомих моделей корпоративного управління (зокрема, англо-американської, західноєвропейської та японської) свідчить, що в економіці України ще чітко не склалася модель корпораційного управління. З метою вдосконалення механізмів управління розвитком корпоративного сектору запропоновано систему, яка складається з механізму управління в сфері інвестування, організаційного механізму управління, механізму дивідендної політики. Пропонується прийняти і реалізувати Концепцію управління державними корпоративними правами в Україні, що враховує як узгодження цілей управління ними з загальнодержавними інтересами здійснення економічної політики, моніторинг поточного стану корпоративних структур, так і аналіз законодавчо-нормативного забезпечення сфери регулювання суспільних відносин, пов'язаних з державними корпоративними правами, а також проведення інформаційного, статистичного і наукового дослідження тенденцій розвитку корпоративного сектору та, на відміну від сучасного стану, сприятиме підвищенню ефективності його функціонування.

5. Важливою складовою системи корпоративного управління є запровадження запропонованої автором моделі підтримання балансу інтересів у системі держава-корпорація-акціонер, що ґрунтується на ідентифікації специфічних інтересів суб'єктів зазначених відносин, формуванні стійких зворотніх зв'язків для забезпечення їх узгодження, що дозволить створити сприятливі умови для динамічного розвитку як корпоративних структур, так і національної економіки в цілому.

6. Підвищенню ефективності корпоративного управління повинна сприяти запропонована система механізмів щодо забезпечення захисту інтересів держави у корпоративному секторі, що ґрунтується на їх врегулюванні та законодавчому закріпленні як у сфері дивідендної політики, контролем за прийняттям стратегічних рішень, дотриманні активної інноваційно-інвестиційної складової розвитку; дієвого управління державними корпоративними правами. При цьому обґрунтовано доцільність запровадження інструменту „золотої акції” стосовно підприємств, що мають стратегічно важливе значення для економіки та безпеки країни, котра виступає гарантом захисту національних та соціально-економічних інтересів держави, дозволяє уникати поглинання зазначених підприємств іноземними інвесторами під час приватизації; забезпечує масштабне залучення інвестицій з одночасним збереженням дієвого контролю держави стосовно стратегічних питань розвитку та протидіє розмиванню державної частки корпоративних прав.

7. Динамічному розвитку корпоративного сектору на основі активізації інноваційної діяльності, залучення інвестиційних ресурсів та їх ефективному використанню повинно сприяти запровадження механізму державного управління в сфері інвестування, що включає такі напрями та інструменти, як розширення практики спільного державно-комерційного фінансування інвестиційних проектів, обґрунтування концептуальних основ та стратегії використання іноземних інвестицій (з урахуванням цілей та завдань структурної трансформації національної економіки); посилення державного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів тощо.

8. З метою вдосконалення корпоративно-дивідендної політики держави пропонується її оновлена Концепція, яка спрямована на планування фінансових результатів діяльності акціонерних товариств, встановлення чіткої та прозорої системи визначення частини прибутку, що направляється на виплату дивідендів.

9. Підвищенню ефективності функціонування корпоративного сектору буде сприяти реалізація розроблено комплекс заходів щодо вдосконалення управління державними корпоративними правами, що включає визначення критеріїв ефективності управління ними, законодавчого впровадження на їх основі моніторингу результатів управління; оптимізацію кількості господарських товариств з часткою держави у статутному фонді; введення реєстру корпоративних прав держави; підвищення професійного рівня та відповідальності посадових осіб та інших суб'єктів управління за результати діяльності тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях та монографіях:

1. Мірошник А.М. Економічна природа розвитку корпоративних відносин в Європі в історичному аспекті // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Випуск №7. – К.: НДЕІ Мінекономіки України. – 2004. – С.8 - 12.
2. Мірошник А.М. Розвиток корпоративних відносин в Україні // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Випуск №10. – К.: НДЕІ Мінекономіки України. – 2004. – С. 81 - 84.
3. Мірошник А.М. Економічна природа корпорації: сутність та особливості // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Випуск №1. – К.: НДЕІ Мінекономіки України. – 2005. – С. 64 -72.
4. Мірошник А.М. Розвиток корпоративних утворень в Україні // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Випуск №7. – К.: НДЕІ Мінекономіки України. – 2005. – С. 48 - 55.
5. Мірошник А.М. Актуальні аспекти управління корпоративним розвитком // Колективна монографія “Стратегія соціально-економічного розвитку: держава, суспільство, особистість”. – К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2005. – С. 88 -94.
6. Мірошник А.М. Приватизаційні основи корпоративних утворень // Колективна монографія “Новий формат стратегії і тактики соціально-економічного розвитку України: людина, громада, держава”. – К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2005. – С.151-160.

7. Мірошник А.М. Розвиток корпоративних утворень в Україні // Колективна монографія “Шлях до лідерства – Європейський вибір України” – К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2005. – С. 96 -110.

8. Мірошник А.М. Економічна діяльність корпорацій // Колективна монографія “Акціонерна модель економіки України ” – К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2005. – С. 98 -116.

9. Мірошник А.М. Вдосконалення механізмів управління в сфері інвестування продуктивності корпорацій // Колективна монографія “Матриця продуктивної економіки” – К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2006. – С. 173 -186.

в інших виданнях:

10. Мірошник А.М. Мотиваційні механізми розвитку малого підприємництва // Перша міжнародна науково-практична конференція “Підприємництво як соціально-економічна передумова становлення середнього класу”. – К.: НДЕІ Мінекономіки України. – 2004. – С. 144 –148.

11. Мірошник А.М. Економічна природа розвитку корпоративних відносин в Європі в історичному аспекті // Міжнародний економічний форум “Теорія і практика розвитку корпоративного сектора економіки України в контексті цілей тисячоліття та світової глобалізації”. – К.: “Видавничий дім “Корпорація”. – 2004. – С. 349 - 356.

12. Мірошник А.М. Розвиток корпоративних відносин в Європі // Матеріали III Міжнародної Науково-практичної конференції “Від лідера-особистості до держави-лідера”. - К.: “Видавничий дім ”Корпорація”. – 2004. – С. 132 -139.

АНОТАЦІЇ

Мірошник А.М. Науково-організаційні основи розвитку корпоративного сектора економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.02.03. – організація управління, планування і регулювання економікою. – Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України – Київ, 2006.

Дисертація присвячена розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо організаційних основ розвитку корпоративного сектора економіки.

Обґрунтування вдосконалення організаційного механізму управління корпоративними правами зумовлено його значенням для успішного функціонування держави в умовах ринкових трансформацій.

Розкрито економічну сутність корпоративних відносин, приватизаційні основи та принципи утворення різних типів корпоративних товариств. Проаналізовано динаміку корпоративних утворень в Україні, структуру та ефективність діяльності корпорацій.

В дисертації запропоновано модель підтримання балансу інтересів у системі держава-корпорація-акціонер, розроблено Концепцію управління державними корпоративними правами в Україні та вдосконалено Концепцію корпоративно-дивідендної політики держави.

Ключові слова: корпорації, корпоративні структури, акціонерні товариства, корпоративні відносини, корпоративний сектор, державний корпоративний сектор, корпоративні утворення, корпоративні права, державні корпоративні права.

МИРОШНИК А.Н. Научно-организационные основы развития корпоративного сектора экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03. – организация управления, планирования и регулирования экономикой. Научно-исследовательский экономический институт Министерства экономики Украины – Киев, 2006.

Диссертация посвящена разработке научно обоснованных методических рекомендаций относительно организационных основ развития корпоративного сектора экономики.

Обоснование совершенствования организационного механизма управления корпоративными правами обусловлено его значением для успешного функционирования государства в условиях рыночных трансформаций.

Раскрыто экономическую суть корпоративных отношений, приватизационные основы, а также принципы образования различных типов корпоративных обществ. Проанализировано динамику корпоративных образований в Украине, структуру и эффективность деятельности корпораций.

В диссертации предложена модель поддержки баланса интересов в системе государство-корпорация-акционер, разработана Концепция управления государственными корпоративными правами в Украине и с целью усовершенствование корпоративно-дивидендной политики государства предложена Концепцию, которая направлена на планирование финансовых результатов деятельности акционерных обществ, формирование четкой, прозрачной системы определения доли прибыли, идущей на выплату дивидендов. На основании проведенных исследований раскрыто сущность та сформулировано теоретически - методологический подход к исследованиям закономерностей становления управления корпорациями в условиях реструктуризации предприятия.

Исследования в области эффективности экономической деятельности корпорации привели к формированию нескольких основных принципов, а именно: целевого (основным инструментом является способность фирмы достижение поставленной цели), системного (разные части организации и внешняя среда совместно влияют на эффективность), внутренне организационного (внутренняя координация, согласованность всех процессов оптимальным способом при минимальных затратах) и конкурентного (зависимость критерия эффективности от того, чьим интересам этот критерий отвечает).

Обоснованность методологии усовершенствования инвестиционной политики в условиях корпоративного управления

Структуризация функций управления в условиях корпораций и усовершенствование политики государственного регулирования деятельности корпораций.

Наиболее важными научными результатами исследования является обоснование теоретических принципов процесса становления корпоративного управления предприятиями в условиях совершенствования постприватизационных отношений через последовательную реализацию процессов: формирование собственников, объединение собственников, создание акционерных и холдинговых компаний, промышленно-финансовых групп.

В работе усовершенствованы механизмы обеспечения защиты интересов государства в корпоративном секторе в трех основных направлениях: законодательно-правовом, социально-экономическом и организационно-инвестиционном.

Реализация научных положений в практической деятельности будут оказывать содействие развитию корпоративного сектора экономики.

Ключевые слова: корпорации, корпоративные структуры, акцио-нерные общества, корпоративные отношения, корпоративный сектор, государственный корпоративный сектор, корпоративные образования, корпоративные права, государственные корпоративные права.

MIROSHNIK A. M. The scientific and organizational bases of the development of the corporate sector of economy.

The dissertation on gaining of scientific degree of candidate of economic sciences after specialty 08.02.03. – organization of management, planning and adjusting by economy. – The Research economic institute of Ministry of economy of Ukraine – Kiev, 2006.

The dissertation is devoted to development of scientifically proved methodical recommendations concerning organizational bases of development of the corporate sector of economy.

The substantiation of perfection of the organizational mechanism of management of the corporate rights is caused by its value for successful functioning the state in conditions of market transformations.

It is opened economic essence of corporate attitudes, privatization bases, and also principles of formation from various types of corporate societies. It is analyzed dynamics of corporate formations in Ukraine, structure and efficiency of activity of corporations.

In the dissertation the state-corporation-shareholder is offered model of support balance of interests in system, is developed the Concept of management by the state corporate rights in Ukraine and advanced the Concept corporate-dividends policies of the state.

Key words: corporations, corporate structures, joint-stock enterprises, corporate relations, corporate sector, state corporate sector, corporate formations, corporate rights, state corporate rights.